

Laseur ('Het Centraal Toneel') en van der Lugt Melsert ('Het Nederlands Toneel') kwamen van hun toezeggingen, zich niet bij de Kultuurkamer te zullen aanmelden, terug. Laseur oefende evenwel geen enkele pressie op de leden van zijn gezelschap uit en hield, vermoedelijk op of kort na de fatale 19de februari, voor het doek een toespraak, 'waarin hij', aldus een aanwezige, 'op zulk een openlijke wijze met de bezetter de draak stak dat het mij ten hoogste verwonderde, hem daarna nog op vrije voeten te zien rondlopen.'¹ Het enige gezelschap waar wèl duidelijke pressie op de leden uitgeoefend werd, was 'Het Nederlands Toneel' van Cor van der Lugt Melsert. Nadat deze samen met de directeur van het Amsterdams theaterbedrijf, H. D. van Dellen, en de intendant van de opera, mr. Johannes den Hertog, bij Bergfeld geweest was, hield van Dellen nog diezelfde dag, 16 februari, tot allen die bij het theaterbedrijf in dienst waren, een toespraak waarin hij de dreigementen van Bergfeld zorgvuldig overbracht, meedeelde dat geen enkele toneelspeler plotseling zijn beroep mocht neerleggen en eindigde met te zeggen, 'dat de Rijkscommissaris de Nederlandse Kultuurkamer uitsluitend in het leven heeft geroepen als een beroepsorganisatie, een organisatie ter bescherming van de belangen harer beoefenaren.'²

★

Diegenen die het adres aan Seyss-Inquart voorbereid hadden, waren, gelijk reeds eerder vermeld, van plan geweest, het onmiddellijk voor de 19de februari in te dienen. Zij werden door de crisis in de toneelsector verrast. Zodra zij van Bergfelds intimiderend optreden vernamen, besloten zij, de indiening zo mogelijk enkele dagen te vervroegen; later verworven handtekeningen zou men kunnen nasturen.

Men had bij dat verwerven nogal wat teleurstellingen beleefd. Boutens had geweigerd te tekenen, ook van Royen, de voorzitter van de ontbonden Nederlandse Organisatie van Kunstenaars. Ook anderen hadden geweigerd. Niettemin kwamen bij de leden van het comité van actie vele honderden handtekeningen binnen voor welker inzameling zij en anderen dagen-, soms wekenlang op pad geweest waren. Wieger Bruin, van der Veen en van Gilse ontmoetten elkaar op 16 februari in Amsterdam, verzamelden er alle lijsten met handtekeningen en togen naar Haarlem waar zij in de nacht van 16 op 17 februari nagingen of er wellicht dubbele handtekeningen op de lijsten

¹ Brief, 14 mei 1947, van B. Hunningher aan F. Kranenburg (a.v., 30). ² Tekst in a.v.